

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Kala (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Artymiuk

SSN Jarosław Matras

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie **K. P.** oskarżonej o czyn z art. 233 § 1 k.k. i in.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu bez udziału stron
w dniu 7 lutego 2024 r. kasacji wniesionej przez prokuratora na niekorzyść
oskarżonej
od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu
z dnia 5 czerwca 2023 r., sygn. akt II Ka 143/23
zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu
z dnia 16 lutego 2023 r., sygn. akt II K 559/21

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Tarnobrzegu do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

K. P. została oskarżona o to, że działając z góry powziętym zamiarem i w krótkich odstępach czasu w dniach [...] 2020 r. oraz [...] 2021 r. w S. i w dniu [...] 2020 r. w T., będąc przesłuchiwaną w charakterze świadka w śledztwie sygn. [...] nadzorowanym przez Prokuraturę Okręgową w Tarnobrzegu przeciwko T. K., po pouczeniu przez przesłuchujących o odpowiedzialności karnej za złożenie nieprawdziwych zeznań, w toku przesłuchań i konfrontacji ze świadkiem X.X. złożyła nieprawdziwe zeznania w ten sposób, że zaprzeczyła, iż małaletnia ówczesznie X.X. podczas spotkania z nią jako pedagogiem szkolnym w Szkole [...] w S. powiedziała jej o fakcie dotykania piersi przez ojczyyma T. K., tj. o czyn z art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2023 r., sygn. akt II K 559/21, Sąd Rejonowy w Tarnobrzegu uznał oskarżoną K. P. za winną popełnienia zarzucanego jej czynu, ustalając, że oskarżona złożyła nieprawdziwe zeznania z uwagi na obawę przed grożącą jej odpowiedzialnością karną, stanowiącego przestępstwo z art. 233 § 1a k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i na podstawie art. 66 § 1 i 2 k.k., art. 67 § 1 k.k. postępowanie karne warunkowo umorzył na okres próby jednego roku. Na podstawie art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł wobec K. P. na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej świadczenie pieniężne w kwocie 4.000 (czterech tysięcy) złotych. Wyrok zawiera również rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu.

Od powyższego wyroku apelacje wywiedli obrońca oskarżonego i prokurator.

Obrońca zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając mu:

- a) obrazę art. 2 § 2 k.p.k., art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k., polegającą na dowolnej, nieobiektywnej i wybiórczej ocenie przeprowadzonych w sprawie dowodów przy jednoczesnym pominięciu zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, a także wyrażającą się w pominięciu okoliczności przemawiających na korzyść oskarżonej;
- b) art. 7 k.p.k., art. 4 k.p.k. wyrażającą się w dokonaniu dowolnej, nieobiektywnej i wybiórczej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, sprzecznej z zasadami doświadczenia życiowego i zasadami logicznego myślenia, w miejsce oceny swobodnej;

- a z ostrożności procesowej także obrazę prawa materialnego, tj. art. 233 § 1a k.k. poprzez jego błędną interpretację i uznaniu, iż oskarżona mogła popełnić czyn zabroniony stypizowany w tym przepisie, podczas gdy nie popełnia przestępstwa z art. 233 § 1a k.k. świadek składający fałszywe zeznanie z obawy przed grożącą mu odpowiedzialnością karną, jeśli — realizując prawo do obrony — zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, nie wyczerpując jednocześnie swoim zachowaniem znamion czynu zabronionego określonego w innym przepisie ustawy, a tym samym nie można oskarżonej przypisać odpowiedzialności karnej z art. 233 § 1a k.k.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonej K. P.

Prokurator zaskarżyła to orzeczenie w całości, zarzucając mu:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na treść orzeczenia poprzez wadliwe ustalenie przez sąd, że oskarżona złożyła fałszywe zeznania z obawy przed grożącą jej odpowiedzialnością karną za przestępstwo z art. 240 § 1 k.k., podczas gdy ocena wyjaśnień oskarżonej, jak i przedstawiane przez nią dowody obrony w postaci zeznań świadków T. O., A. N., J.S. potwierdzające jej rzetelność, fachowość, empatię i zaangażowanie zawodowe wskazują na to, że to nie obawa przed odpowiedzialnością karną skłoniła ją do złożenia fałszywych zeznań, a obawa przed zakwestionowaniem jej przygotowania zawodowego i predyspozycji do wykonywania zawodu pedagoga, co realnie mogło rzutować na jej dalszą pracę zawodową z małoletnimi oraz wykonywanie zawodu terapeuty, co doprowadziło do zmiany kwalifikacji prawnej przypisanego oskarżonej czynu na czyn z art. 233 § 1 a k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.,
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, który miał wpływ na treść orzeczenia polegający na przyjęciu, że stopień winy oskarżonej i stopień społecznej szkodliwości zarzucanego jej czynu nie jest znaczny, podczas gdy na stopień winy oskarżonej, jak i na stopień społecznej szkodliwości czynu nie ma wpływu „współwina osoby postronnej” M. B., ani okoliczność, że oskarżona złożyła zeznania, które w ocenie sądu nie mogły mieć żadnego istotnego wpływu na ocenę stopnia zawinienia sprawcy czynu z art. 200 § 1 k.k., a pominięcie faktu, że złożenie fałszywych zeznań przez K. P. mogło doprowadzić do faktycznego zakwestionowania wiarygodności zeznań pokrzywdzonej X.X. w toku postępowania

sygn.[...], poprzez zestawienie pozycji zawodowej i wynikającego z niej zaufania społecznego oskarżonej z oceną społeczną pokrzywdzonej jako sprawiającej trudności wychowawcze, jak również spowodowało konieczność przeprowadzenia konfrontacji oskarżonej z X.X., wyłącznie w celu wyjaśnienia rozbieżności w ich relacjach dotyczących poinformowania oskarżonej o molestowaniu seksualnym X.X. przez T. K., podczas gdy zasadą w procesie karnym dotyczącym przestępstw z rozdziału XXV Kodeksu karnego jest ograniczenie do minimum ilości przesłuchań osoby pokrzywdzonej, w celu ochrony przed wtórną wiktymizacją, jak również nadanie nadmiernego znaczenia właściwościom i warunkom osobistym oskarżonej oraz jej dotychczasowemu trybowi życia, co doprowadziło do przyjęcia, że możliwe jest zastosowanie wobec K.P. dobrodziejstwa warunkowego umorzenia postępowania.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie oskarżonej K. P. za winną zarzucanego jej przestępstwa z art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i wymierzenie jej na podstawie art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 37a § 1 k.k. kary grzywny w wymiarze 200 stawek dziennych, określając na podstawie art. 33 § 3 k.k. wysokość stawki dziennej na kwotę 30 zł, na podstawie art. 39 pkt 8 k.k. orzeczenie środka karnego w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń sądowych Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu na okres 1 miesiąca, nałożenie na oskarżoną obowiązków zapłaty kosztów sądowych i opłaty w sprawie.

Wyrokiem z dnia 5 czerwca 2023 r., sygn. akt II Ka 143/23, Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżoną K. P. od popełnienia zarzucanego jej czynu. Wyrok zawierał również rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Od powyższego wyroku kasację wywiódł prokurator, który zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść oskarżonej, zarzucając mu:

1. zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej polegającej na wydaniu wyroku przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu z naruszeniem przepisu art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 40 § 1 pkt 4 k.p.k. poprzez udział w składzie sądu *ad quem* SSR X.Y. (del.), jako sędziego sprawozdawcy, podczas gdy podlegała ona wyłączeniu od orzekania z mocy ustawy, gdyż była świadkiem

czynu zabronionego z art. 233 § 1 k.k. zarzucanego oskarżonej, albowiem w dniu 17 lutego 2021 r. przeprowadziła jako sędzia przesłuchanie (sygn. II Kp 11/21) w postępowaniu przygotowawczym o sygn. [...]), w czasie którego oskarżona K. P. złożyła nieprawdziwe zeznania, które to zachowanie objęte zostało następnie zarzutem aktu oskarżenia i wyrokiem Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu z dnia 16 lutego 2023 r., sygn. II K 559/21, zmienionym przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 5 czerwca 2023 r., sygn. II Ka 143/23 uniewinniającym oskarżoną,

2. rażące naruszenie prawa - art. 233§ 1 a k.k. w zw. z art. 240 § 1 k.k. - mające istotny wpływ na treść orzeczenia, poprzez dokonanie przez Sąd Odwoławczy błędnej wykładni prawnej art. 240 § 1 k.k. i w konsekwencji błędnej oceny prawnej zachowania K. P. w zakresie wypełnienia znamion czynu z art. 233 § 1a k.k. wskutek uznania, że zachowanie oskarżonej, zanim została przesłuchana jako świadek, wyczerpało znamiona występku z art. 240 § 1 k.k., a tym samym, że oskarżona była uprawniona już jako świadek przesłuchiwany w postępowaniu o sygn. [...]), do realizowania prawa do obrony poprzez złożenie nieprawdziwych zeznań, aby w ten sposób uchronić się przed odpowiedzialnością karną z art. 240 § 1 k.k. w sytuacji, gdy wykładnia prawna przepisu art. 240 § 1 k.k. nie pozwala na przyjęcie, że oskarżona wypełniła znamiona występku, albowiem w chwili powzięcia przez nią wiadomości o czynie z art. 200 k.k., art. 240 § 1 k.k. nie penalizował zaniechania niezwłocznego zawiadomienia o tym przestępstwie, a zatem nie ciążył na oskarżonej obowiązek niezwłocznego zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia tego czynu zabronionego, a nadto nie miała ona świadomości istnienia obowiązku sankcjonowanego karnie. Tym samym nie była sprawcą innego czynu zabronionego i jej zachowanie nie mieściło się w znamionach art. 233 § 1a k.k., a zatem składając fałszywe zeznania nie realizowała prawa do obrony depenalizującego zachowanie z art. 233 § 1 a k.k.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku sądu odwoławczego i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację obrońca wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna.

Zgodnie z art. 40 § 1 pkt 4 k.p.k. *sędzia jest z mocy prawa wyłączony od udziału w sprawie jeżeli: był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy, albo w tej samej sprawie był przesłuchany w charakterze świadka lub występował jako biegły.* Przepis ten określa zatem trzy podstawy wyłączenia sędziego od udziału w sprawie z mocy prawa. W niniejszym postępowaniu wystąpiła pierwsza z nich. Podstawa ta aktualizuje się w sytuacji, w której sędzia był świadkiem czynu w sensie faktycznym (tj. gdy poczynił własne zmysłowe spostrzeżenia odnośnie danego czynu jako całości lub co do niektórych zachowań składających się na ów czyn). Wyłączenie sędziego od udziału w sprawie, w oparciu o wskazaną przesłankę, jest przy tym całkowicie niezależne od tego, czy sędzia został wezwany na przesłuchanie w charakterze świadka lub był przesłuchiwany w tym charakterze. W tym przypadku ustawodawca posługuje się bowiem pojęciem świadka w znaczeniu materialnym. Analizowana podstawa wyłączenia sędziego jest wyrazem obowiązującej w postępowaniu karnym zasady, że sędzia winien ustalać stan faktyczny na podstawie dowodów, a nie w oparciu o osobiste wrażenia będące konsekwencją bezpośredniego kontaktu zmysłowego z czynem, którego dotyczy postępowanie. Zasada ta oparta jest na założeniu, że sędzia nie byłby w stanie obiektywnie oceniać dowodów odnoszących się do faktów, w sytuacji, gdy musiałby je konfrontować z własnymi spostrzeżeniami. Z tego też powodu nie może budzić wątpliwości, że sędzia, który jako członek składu sądu był świadkiem złożenia fałszywych zeznań, nie może należeć do składu orzekającego, który rozpoznaje sprawę o fałszywe zeznania (D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2023, komentarz do art. 40, teza 10; por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2019 r., V KK 337/18).

W analizowanej sprawie wystąpił analogiczny stan rzeczy. SSR X.Y. zasiadała bowiem w składzie sądu, który w dniu 17 lutego 2021 r. (II Kp 11/21), w

roku postępowania przygotowawczego w sprawie [...], na podstawie art. 185c § 1a i 2 k.p.k. i 172 k.p.k., dokonał przesłuchania konfrontacyjnego świadków X.X. oraz K. P. (k. 81 – 83). Między innymi w czasie tego przesłuchania oskarżona K. P., zgodnie z opisem czynu zawartym w akcie oskarżenia (zaaprobowanym także przez sąd pierwszej instancji, który uznał oskarżoną za winną zarzuczonego jej czynu) miała złożyć fałszywe zeznania. Powyższe oznacza, że SSR (delegowana do Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu) X.Y. była wyłączona od udziału w sprawie i tym samym nie mogła zasiadać w składzie sądu odwoławczego rozpoznającego apelację od opisanego wyżej wyroku sądu pierwszej instancji. Okoliczność zaś, że wbrew tej przeszkodzie w tym składzie zasiadała, spowodowała wystąpienie na etapie postępowania odwoławczego uchybienia z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.

Powyższe stwierdzenie było wystarczające do uznania kasacji za oczywiście zasadną i uchylenia – na posiedzeniu przeprowadzonym w trybie art. 535 § 5 k.p.k. - zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu i przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Z uwagi na podzielenie trafności zarzutu podniesionego w punkcie 1 kasacji, Sąd Najwyższy poza zakresem swoich rozważań pozostawił zarzut podniesiony w punkcie 2 kasacji. W tej sytuacji jego rozpoznanie okazało się bezprzedmiotowe (art. 518 k.p.k. w zw. z art. 436 k.p.k.). Na argumentację skarżącego dotyczącą tego zarzutu zwróci uwagę sąd odwoławczy przy ponownym badaniu sprawy, mając jednak na uwadze fakt, że zakres jego analiz wyznaczony jest treścią art. 433 k.p.k., a kasacja nie stanowi środka zaskarżenia służącego konwalidacji braków apelacji.

Kierując się powyższą argumentacją, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.

[J.J.]

[ał]

